

Sokkeltekst

Vlaams Actieplan Armoedebestrijding 2015-2019

Brussel, 26 mei 2015

Mevrouw Liesbeth HOMANS
Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Inburgering,
Wonen, Gelijke Kansen en Armoedebestrijding
Arenberggebouw
Arenbergstraat 7
1000 BRUSSEL

contactpersoon
Michel Dethée
mdethee@serv.be

ons kenmerk
SERV_20150526_VAPA_BR_mdit

Brussel
26 mei 2015

VAPA 2015-2019

Mevrouw de minister

In zijn advies van 24 november 2014 over de beleidsnota Armoedebestrijding heeft de SERV gesteld dat de sociale partners zich binnen VESOC zullen uitspreken over de voorstellen tot concrete invulling van het armoedebeleid zoals opgenomen in het VAPA 2015-2019. Deze houding geldt onverkort en werd overigens ook op de bijeenkomst van de VESOC-werkgroep op 20 maart 2015 bevestigd.

Dit belet niet dat de SERV proactief bij het voorliggende ontwerp VAPA een aantal bekommernissen wenst te formuleren.

De voorliggende sokkeltekst, gedragen door alle SERV-organisaties, geeft hun gezamenlijke bekommernissen weer ten aanzien van het ontwerp VAPA 2015-2019. Deze sokkeltekst is niet te beschouwen als een SERV-advies over de totaliteit van het ontwerp VAPA.

De samenstellende SERV-organisaties zullen naast de gezamenlijke standpunten die opgenomen zijn in de sokkeltekst hun respectieve standpunten ten aanzien van de overige inhoud van het VAPA 2015-2019 verduidelijken op de bijeenkomst van de VESOC-werkgroep in de loop van de maand juni 2015

Hoogachtend

Pieter Kerremans
administrateur-generaal

Caroline Copers
voorzitter

Kopie: leden van de Vlaamse regering

1

Inhoud

Sokkeltekst	7
1 Situering.....	7
2 Algemene bemerkingen	8
3 Thematische bemerkingen.....	9
3.1 Onderwijs	9
3.2 Werk.....	9
3.3 Kinderbijslag	11
3.4 Energie en water	13
3.5 Mobiliteit en vervoer.....	15

Sokkeltekst

1 Situering

Reeds in 2002 werd tussen de SERV en de Vlaamse regering een procedure afgesproken met betrekking tot de betrokkenheid van de Vlaamse sociale partners bij het Vlaams Actieplan Armoedebestrijding (VAPA) en de jaarlijkse actualisatie ervan. Met name werd overeengekomen dat de SERV als zodanig geen advies formuleert over de actieplannen, maar wel dat deze worden overlegd binnen het VESOC. De SERV acht deze vorm van structurele betrokkenheid van de Vlaamse sociale partners bij het besluitvormingsproces inzake armoedebestrijdingsbeleid als meest efficiënt.

In zijn advies van 12 maart 2008 over het voorontwerp van decreet tot wijziging van het decreet van 21 maart 2003 betreffende de armoedebestrijding, heeft de SERV zijn visie omtrent de procedure van advisering van het VAPA en de jaarlijkse actualisatie ervan formeel bevestigd.

Conform deze lijn heeft de SERV in zijn advies van 24 november 2014 over de beleidsnota Armoedebestrijding gesteld dat de sociale partners zich binnen VESOC wensen uit te spreken over de voorstellen tot concrete invulling van het armoedebeleid zoals opgenomen in het VAPA 2015-2019. Op de VESOC-werkgroep van 20 maart 2015 werd vanuit de Vlaamse regering toegezegd dat het VAPA 2015-2019 naar de VESOC-werkgroep zal worden teruggekoppeld, na de goedkeuring door de Vlaamse Regering. Dit belet niet dat de SERV proactief bij het voorliggende ontwerp VAPA een aantal bekommernissen wenst te formuleren.

De voorliggende sokkeltekst, gedragen door alle SERV-organisaties, geeft hun gezamenlijke bekommernissen weer ten aanzien van het ontwerp VAPA 2015-2019. Deze sokkeltekst is niet te beschouwen als een SERV-advies over de totaliteit van het ontwerp VAPA.

De samenstellende SERV-organisaties zullen naast de gezamenlijke standpunten die opgenomen zijn in de sokkeltekst hun respectieve standpunten ten aanzien van de overige inhoud van het VAPA 2015-2019 verduidelijken op de bijeenkomst van de VESOC-werkgroep in de loop van de maand juni 2015

Deze procedure maakt de terugkoppeling van het definitieve VAPA naar de VESOC-werkgroep dan ook geenszins overbodig.

Over het VAPA als proces heeft de SERV reeds bij herhaling gesteld dat dit de aangewezen weg is om via een horizontale aanpak armoede te tackelen¹.

Uitgaande van consensus onder sociale partners over aangelegenheden die aan bod komen in het ontwerp VAPA formuleert de SERV zijn algemene bemerkingen en prioritaire aandachtspunten.

¹ Onder meer In "SERV-stapstenen voor de nieuwe Vlaamse regering" (10 juni 2009): "Zoals intussen reeds geconcretiseerd in meerdere (Vlaamse) actieplannen ter bestrijding van de armoede vergt een degelijk beleid een integrale aanpak en een gecoördineerd ageren in tijd en ruimte op vele beleidsdomeinen en door meerdere overheden. Werkgelegenheid, huisvesting, onderwijs, welzijns- en gezondheidszorg, cultuur en sport vormen evenveel beleidsdomeinen waar Vlaanderen verder hefboomen dient te ontwikkelen om armoedesituaties te voorkomen en/of terug te dringen. De SERV ondersteunt de structurele aanpak via het Vlaams Actieplan Armoedebestrijding en de jaarlijkse actualisaties ervan en vraagt dat deze ten gronde met de sociale partners worden overlegd binnen het VESOC. Het Vlaams Actieplan Armoedebestrijding dient te getuigen van een fundamenteel horizontale, geïntegreerde aanpak."

2 Algemene bemerkingen

■ Geïntegreerd, concreet en planmatig

Een actieplan voor armoedebestrijding moet geïntegreerd, concreet en planmatig zijn. Immers, om tegen 2020 de kinderarmoede te halveren (doelstelling 13, Pact 2020) en het aantal personen in armoede of sociale uitsluiting met 30% terug te dringen (Vlaams hervormingsprogramma EU2020-strategie) is een geïntegreerde aanpak nodig, die volgens een vastgelegd stappenplan wordt uitgerold, geflankeerd door een duidelijk budgettaire kader.

Dit vraagt dat de actielijnen in het VAPA (1) concreet uitgewerkt zijn, (2) dat er een duidelijke prioriteitsstelling en gefaseerde uitrol aanwezig is en (3) dat er afstemming is met een (realistische) budgettaire planning.

■ Toepassing van de armoedetoets

Armoedebelief dient een inclusief beleid te zijn. Dit veronderstelt dat op vele beleidsdomeinen maatregelen zich opdringen om uitsluitingsfactoren te verhinderen. Zowel bestaande als nieuwe maatregelen moeten tegen het licht worden gehouden om uitsluitingsmechanismen op te sporen.

De SERV pleit voor het effectief toepassen van de armoedetoets als aangewezen instrument om de gevolgen van (nieuwe) regelgeving op de situatie van personen in armoede systematisch te toetsen.

In het VAPA 2015-2019 is een niet limitatieve lijst van dossiers opgenomen waarop een armoedetoets zal worden uitgevoerd. Deze lijst is gebaseerd op het advies van het Horizontaal permanent armoedeverleg (HVAO) hieromtrent. De lijst wordt bij het begin van de legislatuur opgesteld op basis van het regeerakkoord, de beleidsnota's en de regelgevingsagenda en wordt jaarlijks geëvalueerd en geactualiseerd op basis van de beleidsbrieven en regelgevingsagenda's.

Dat belet echter niet dat bepaalde initiatieven, waarvoor de armoedetoets ook aangewezen zou zijn, aan deze radar ontsnappen. Daarom vraagt de SERV om de mogelijkheid te voorzien om de lijst met regelgevende initiatieven waarvoor de armoedetoets zal worden toegepast, tussentijds aan te passen.

Daarnaast is het belangrijk dat de implementatie van de armoedetoets zelf (als procedure), de kwaliteit van de toets en de impact op het beleidsproces door monitoring gevat wordt.

In tweede orde vraagt de SERV om ook voor bestaande regelgeving en voor regelgeving waarvoor de RIA-uitzonderingsgronden werden toegepast, de armoede-effecten in kaart te brengen en op te volgen zodat, indien nodig, een tijdige bijsturing mogelijk wordt.

■ Netwerkvorming tussen diensten realiseren

Het komt nog te vaak voor dat meerdere instanties zich bekommeren over bepaalde aspecten van een persoon in armoede zonder onderling van mekaar op de hoogte te zijn. Het spreekt voor zich dat dit niet bijdraagt tot een grotere efficiëntie en soms gewoon onproductief is (bvb. persoon in armoede die in traject naar werk zit maar zich (herhaaldelijk) dient aan te melden tijdens werkuren bij een welzijnsvoorziening voor een aspect van zijn problematiek).

Vertrekkende van de reële positie van de persoon in armoede dient een werkbare wijze van netwerking tussen diensten te worden ontwikkeld. Dit dient te resulteren in een betere dienstverlening via samenwerking en gerichte doorverwijzingen.

Een geïntegreerde dienstverlening kan bijdragen tot administratieve vereenvoudiging en leiden tot een betere rechtenopname voor de ("kansarme") burger. Personen die in aanmerking komen voor bepaalde rechten dienen deze automatisch te verkrijgen.

Kennis valoriseren

In het kader van efficiënt kennismangement, vraagt de SERV om alle vormen van kennis en goede praktijken met betrekking tot armoede (ervaringskennis, wetenschappelijke kennis, beleidskennis en kennis vanuit verschillende organisaties) samen te brengen in een kennisplatform rond armoede. De informatie die zo wordt samengebracht dient maximaal te worden ontsloten.

3 Thematische bemerkingen

3.1 Onderwijs

De SERV apprecieert in het VAPA het behoud van de maximumfactuur, de aandacht voor het vroegtijdig schoolverlaten en voor de studiekeuzebegeleiding.

Het dossier Duaal Leren zit momenteel volop in de beleidsvoorbereidende fase. Het gestelde in het ontwerp VAPA lijkt een voorafname op beslissingen die nog genomen moeten worden. De SERV vraagt dan ook een afstemming van het VAPA met de uitkomst van de beleidsdeliberatie op dit punt. Uit het ontwerp VAPA is af te leiden dat er wordt vastgehouden aan de Leertijd en hiervoor ook middelen worden uitgetrokken ter promotie ervan (cf. ontwerp VAPA, pag 156).

De SERV is al lang vragende partij voor een automatische toekenning van studiefinanciering. Om de dusdanige toekenning te realiseren dringt de SERV erop aan dat de databanken die dit mogelijk moeten maken, beschikbaar worden gemaakt. In afwachting is de proactieve screening alvast een stap in de richting van automatische toekenning van studiefinanciering.

3.2 Werk

De SERV pleit ervoor om specifiek voor personen in armoede de bestaande drempels naar een duurzame werkgelegenheid bij prioriteit aan te pakken, onder andere via het verkleinen of wegwerken van hun afstand tot de arbeidsmarkt.

Via specifieke trajecten kunnen personen met een armoedeproblematiek, op hun maat, zo snel en efficiënt als mogelijk aan het werk geholpen worden. Bestaande initiatieven zoals onder meer de geïntegreerde welzijnstrajecten (W²), de VDAB-armoede-trajecten, arbeidszorg, sociale economie,... verdienen hierbij speciale aandacht. Mogelijke bijkomende initiatieven kunnen het beoogde resultaat helpen verzekeren. Uiteraard dienen deze voorwerp te zijn van voorafgaandelijk overleg met de sociale partners.

In het VAPA engageert de Vlaamse regering zich om het sociale grondrecht 'werk' voor mensen in armoede te garanderen.

Belangrijke instrumenten hierbij zijn:

■ Beroepsopleiding in de onderneming

De SERV onderschrijft de inschatting die het VAPA maakt van IBO en CIBO². De sociale partners hebben herhaaldelijk het belang onderstreept van een beroepsopleiding in de onderneming in het bijzonder voor werklozen uit de kwetsbare groepen in de samenleving. De SERV onderschrijft dan ook het voornemen zoals verwoord in de doelstelling 10 van het VAPA om meer kwetsbare groepen naar de activerende IBO toe te leiden. In het SERV-advies op de beleidsnota Werk (24 november 2014) stellen de sociale partners dat met name de inclusie van jongeren van allochtone afkomst en BUSO-jongeren bij o.a. IBO een belangrijk aandachtspunt is.

■ Sluitend maatpak

De SERV staat achter het sluitend maatpak³. Een goed activeringsbeleid is een beleid waarin toezicht op het zoekgedrag en effectieve en efficiënte dienstverlening vanaf de start van de werkloosheid geïntegreerd worden in één samenhangend model ten aanzien van de verschillende acties, te weten arbeidsmarktgerichte oriëntatie, sollicitatie inclusief verwijzingen, en waar nodig tussenstappen richting herinschakeling (competentieversterking, EVC, ...). Elke werkzoekende krijgt daartoe een sluitend maatpak aangemeten in functie van de graad van zelfredzaamheid van het individu.

De SERV onderschrijft in de 'Uitbreiding systematische aanpak 50+' dat werkzoekenden die zich spontaan melden recht hebben op een gelijkwaardige kwalitatieve benadering als werkzoekenden die onder de specifieke aanpak 50+ vallen.

■ Sociale economie

Wat betreft het maatwerk, blijft het voor de SERV essentieel dat ook het individuele luik voor de inschakeling van een beperkt aantal doelgroepwerknemers op dezelfde werkvloer ook wordt ingevuld. Bij afwezigheid van het individuele luik kunnen doelgroepwerknemers die individueel worden ingeschakeld immers niet op dezelfde ondersteuning rekenen als bij collectieve inschakeling. Het collectieve en individuele maatwerk moeten dus voor de SERV één sterk, transparant en sluitend geheel vormen. Hierdoor wordt de kans op doorstroom naar het reguliere circuit en het draagvlak voor maatwerk bij reguliere ondernemingen verhoogd. Uiteraard zullen een adequate vormgeving en financiering ervan, en de evolutie van de economische conjunctuur en bijbehorende tewerkstellingsmogelijkheden, eveneens van groot belang zijn. De noodzakelijke inzet op doorstroom mag evenwel niet leiden tot een verminderde aandacht voor werkbaarheid of tot verdringingseffecten van zwakkere werknemers.

De SERV onderstreept de rol van de lokale diensteneconomie als een instrument gericht op kansengroepen – incl. armoedebestrijding. De lokale diensteneconomie moet effectief als hefboom blijven fungeren naar arbeidsmarktparticipatie in de sociale economie en naar de reguliere sector. De diensten aangeboden vanuit LDE moeten ten allen tijde aanvullend zijn en mogen in geen geval de reguliere marktwerking verstoren.

² VESOC-akkoord Alternatieven voor de jobkorting, 4 mei 2011, http://www.serv.be/sites/default/files/documenten/VESOC_20120217_alternatieven_%20jobkorting_akkoord.pdf

³ VESOC-akkoord Loopbaanbeleid, 17 februari 2012, http://www.serv.be/sites/default/files/documenten/LR-SERV-VESOC-2012-anysurfer_0.pdf

■ Werk-welzijnstraject

De SERV vindt het belangrijk dat er verder werk wordt gemaakt van een betere samenwerking tussen werk- en welzijnspartners om werkzoekenden die ver van de arbeidsmarkt staan een gepast traject te kunnen bieden.

De SERV onderstreept de integratiefunctie van duurzame arbeid, dus ook voor werkzoekenden in armoede. Werkzoekenden in armoede zijn gebaat bij een geïntegreerde W²-methodiek. Een aanpak die aandacht heeft voor werk en welzijn is de enige manier om met werkzoekenden in armoede - en kansengroepen in het algemeen - tot duurzame(re) activering te komen.

Arbeidszorg realiseert voor ieder mens het recht op arbeid onder begeleiding. Het verhoogt zo het algemene welzijn en de maatschappelijke integratie van de arbeidszorgmedewerker. De tijdsinvestering van arbeidszorg dient gewogen te worden in functie van de wensen, behoeften en mogelijkheden van de betrokkene.

In het VESOC-akkoord 'Alternatieven voor de jobkorting' werd vastgesteld dat een deel van de personen die na screening het advies arbeidszorg krijgen niet terecht kunnen bij de huidige arbeidszorginitiatieven. De aangeboden werkvloeren zijn onvoldoende afgestemd op de behoeften en aspiraties van de betrokkenen. Voor deze groep wensen de sociale partners te experimenteren met individuele arbeidszorg. Voor personen in een doorstromingstraject kan het eveneens een opstap zijn. Met dit voorstel willen de sociale partners een stap in de richting van een meer geïntegreerd kader van arbeidszorg zetten en de begeleiding via de tender activeringsbegeleiding bieden. De opdeling die gemaakt wordt tussen arbeidszorg en activeringsbegeleiding wordt te rigide bevonden. Het VESOC-akkoord heeft de ambitie om de lage uitstroomresultaten naar werk die in de huidige arbeidszorgtrajecten werden gerealiseerd, te verhogen binnen de contouren van het geïntegreerde kader W².

■ EVC

De SERV onderlijnt het belang van elders verworven competenties. Er dient sterk ingezet te worden op competentiegericht matchen: bemiddelaars moeten een goed beeld hebben van de competenties van de werkzoekenden én de gevraagde competenties in een vacature dienen realistisch te zijn en duidelijk. Een geïntegreerd EVC-beleid biedt volwassenen de kans om competenties (hoe dan ook verworven) zichtbaar te maken met een formele erkenning (kwalificatie). Het doel van EVC is het behalen van een kwalificatie met een civiel effect. Dit civiel effect vertaalt zich in een deelname aan opleidingen via verkorte leertrajecten en op de arbeidsmarkt door de verhoogde toegang tot duurzaam en uitdagend werk⁴. De SERV benadrukt dat het EVC-beleid zich in belangrijke mate dient te richten op kwetsbare groepen in de samenleving, vanuit de tweedekansoptie.

3.3 Kinderbijslag

Een Vlaams stelsel van kinderbijslagen heeft maatschappelijk een groot potentieel om tegemoet te komen aan de sociale uitdagingen waarop Vlaanderen een antwoord zoekt, onder andere in het kader van armoedepreventie en -bestrijding.

⁴ Advies Naar een geïntegreerd EVC-beleid, 22 november 2012, http://www.serv.be/sites/default/files/documenten/SERV_ADV_20121107_geintegreerd_EVCbeleid.pdf

De SERV sloot recent een akkoord over de uitgangspunten voor de hervorming naar een Vlaamse kinderbijslag⁵.

Voor de SERV is het ondersteunen van de gezinnen en kinderen een taak van de overheid omdat de kinderen van nu de burgers van morgen zijn. De overheid en de samenleving hebben er, via horizontale en verticale solidariteit, alle belang bij dat alle kinderen voldoende kansen krijgen om zichzelf en hun talenten te ontwikkelen.

In essentie is de kinderbijslag een belangrijk onderdeel van de **10de doelstelling** in het VAPA (inkomenssituatie). Gezinnen hebben nood aan vrij besteedbare uitkeringen die het globale gezinsbudget verhogen, al is armoedebestrijding bij gezinnen met kinderen zeker niet het primaire doel van de kinderbijslag.

De SERV onderstreept dat de verschillende regelingen om de kosten voor de opvoeding en de ondersteuning van kinderen te compenseren, complementair moeten zijn. Het gaat hierbij onder andere over de maximumfactuur in het onderwijs, de studietoelagen, de inkomensgerelateerde ouderbijdragen in de kinderopvang, de fiscale aftrekbaarheid van kinderopvang en over de kinderbijslag. De leeftijdsgebonden kosten van opgroeiende kinderen moeten, in globo, over de verschillende regelingen voor gezinnen heen, op een evenwichtige manier ondersteund worden. Dit verwijst naar de **13de doelstelling** in het VAPA die vraagt om een geïntegreerd, volgehouden en doorgedreven beleid.

Vanuit het principe “ieder kind is gelijk” en met de vaststelling dat de kosten voor de opvoeding en de ondersteuning van kinderen voor de gezinnen stijgen naarmate de kinderen opgroeien, is het voor de SERV belangrijk dat in iedere leeftijdsfase de relatieve ondersteuning van het gezin en het kind, evenwel rekening houdend met verschillende behoeften, gelijk is. Op deze manier kan de incidentie van armoede die ontstaat door de aanwezigheid van kinderen in het gezin, aangepakt worden. De SERV pleit vanuit deze visie voor het behoud van het principe van een leeftijdsgebonden kostendekking door de kinderbijslag.

Met het oog op armoedepreventie en –bestrijding is het belangrijk om bij de hervorming de nodige aandacht te besteden aan de toekenning van sociale toeslag. In zijn akkoord over de uitgangspunten voor de hervorming naar een Vlaamse kinderbijslag stelt de SERV dat deze toeslag voldoende substantieel moet zijn en voorbehouden aan gezinnen met een hoog risico op bestaansonzekerheid. De hoogte van de sociale toeslag, de keuze van de inkomensgrens en de gebruikte schaal voor gezinsmodulering zijn daarbij cruciaal.

Er moet, onder andere rekening houdend met het armoederisico van gezinnen, ook vermeden worden dat gezinnen een abrupte inkomensterugval kennen door de invoering van een nieuw stelsel van kinderbijslagen. In het kader van rechtszekerheid onderstreept de SERV het belang van overgangsmaatregelen voor de gezinnen die in een Vlaams stelsel van kinderbijslagen een substantieel lagere kinderbijslag zouden ontvangen dan deze onder de huidige Algemene Kinderbijslagwet.

In het kader van de **1ste doelstelling** in het VAPA (automatische rechtentoekenning en administratieve vereenvoudiging) vraagt de SERV om de gebruikte (inkomens)criteria voor het toekennen van het recht op sociale toeslagen gelijk of parallel te laten lopen met andere (inkomensgerelateerde) systemen. Dit verhoogt de transparantie naar de gezinnen toe en zorgt

⁵ Akkoord over uitgangspunten voor de hervorming naar een Vlaamse kinderbijslag, 19 maart 2015, <http://www.serv.be/serv/publicatie/akkoord-uitgangspunten-vlaamse-kinderbijslag>

ook voor een vereenvoudiging van de administratieve processen. Over alle uitgangspunten heen dienen de administratieve lasten voor alle actoren zo beperkt als mogelijk te blijven. Met het oog op eenvoud en de beperking van administratieve lasten voor alle betrokken partijen, pleit de SERV voor een optimaal gebruik van elektronische gegevensstromen en zo mogelijk een automatische toekenning van rechten.

De **3de doelstelling** in het VAPA (ex-ante en ex-post beleidsevaluatie) stelt voor de SERV dat ook met betrekking tot de hervorming van de kinderbijslag de armoedetoets grondig moet worden uitgevoerd, met bijzondere aandacht voor de gezinnen met één ouder, grote gezinnen en gezinnen met een lage werkintensiteit. Een volgehouden periodieke monitoring van de (minimum)kosten van kinderen, en niet enkel van de studiekosten, zal toelaten om over de effectiviteit en efficiëntie van de kinderbijslagen de vinger aan de pols te houden.

3.4 Energie en water

De **10de doelstelling** in het VAPA verwijst in het kader van de inkomenssituatie van gezinnen naar het uitwerken van een Actieplan Energiearmoede tegen eind 2015, een betaalbare waterfactuur en een evaluatie van het Algemeen Waterverkoopreglement. De regering wil voorzien in een aanpak van de energiearmoede aan de bron.

De SERV belichtte in eerdere adviezen verschillende elementen die inspelen op de aanpak van water- en energiearmoede.

■ Aandacht en aanpak

Energie- en waterarmoede zijn voor de SERV belangrijke problemen die de nodige aandacht en aanpak verdienen.

De SERV ziet meerdere sporen waarop ingezet kan worden om het risico op water- en energiearmoede te beperken : het inkomen van de gezinnen, de water- en/of energiefactuur zelf (die bepaald wordt door het gedrag van de gezinnen, de gezinsgrootte en de tarifiering), de kwaliteit van de woning, de aanwezige installaties en toestellen en het inzetten van energie- en waterbesparende maatregelen.

De stijgende distributienettarieven, de onbetaalde factuur van de GSC, de afschaffing van de gratis kWh, ... dreigen eveneens een effect op water- en energiearmoede te hebben.

Voor de verschillende sporen op zich en het water- en energiebeleid in globo zijn monitoring, ex-ante en ex-post beleidsevaluatie uitgelezen instrumenten om de noodzakelijke inzichten te verwerven in de problematiek en aanpak van water- en energiearmoede. Het voeren van de armoedetoets is inzake hiermee gerelateerde elementen in het energie- en waterbeleid dan ook een noodzakelijke stap in het beleidsproces.

In recente SERV-aanbevelingen komt de vraag naar monitoring en beleidsevaluatie meermaals aan bod.

De SERV vraagt zo in het kader van de tarifiering de effecten van de schrapping van de gratis kilowattuur te bewaken en te becijferen, in het bijzonder voor de sociaal kwetsbare groepen waarvan een aantal gezinnen (i.c. gezinnen met een bovengemiddelde gezinsgrootte en een laag verbruik) als gevolg van de schrapping van de gratis kilowattuur wellicht te maken krijgt met een hogere elektriciteitsfactuur. De afschaffing van de 'gratis' kWh elektriciteit is bovendien een geschikt moment om het debat te voeren over de financiering van het energiebeleid en tariefstructuren, de impact hiervan op de verschillende stakeholders (diverse gebruikers, producenten, leveranciers, netbeheerders) en de verdelingseffecten ervan. In het bijzonder gaat

het dan ook over de eventuele zin en rol van een progressieve prijszetting van energie voor huishoudelijke verbruikers of van prijszetting in functie van het moment waarop wordt verbruikt.⁶

De SERV vraagt ook de bestaande openbare dienstverplichtingen te evalueren op hun effectiviteit en efficiënte inzake het bereiken van de beoogde doelstellingen en doelgroepen.

■ Preventieve maatregelen dringen zich op

Het huidige beleid werkt vooral sociaal curatief, via het inzetten van sectorale maatregelen als bvb. vrijstellingen, stookoliepremies, sociale maximumprijzen en sociale ODV's. Dit pakt echter de onderliggende oorzaken van (te) hoge water- en energiefacturen niet altijd aan. De SERV deed hiertoe een aantal voorstellen.

Er zijn massale investeringen in de bouwsector nodig, o.a. om de historische achterstand in de vernieuwing van het gebouwenpark weg te werken. Daarbij moet er ook bijzondere aandacht gaan naar private huurwoningen die qua energieprestatie het slechtst scoren. De additionaliteit van de REG-subsidies moet verhogen en het REG-beleid moet beter integreren met het generiek woon- en armoedebeleid. Het regelgevend kader en het ondersteunend instrumentarium moeten aangepast worden aan de nieuwe lokale en internationale evoluties, de reële behoeften van investeerders en de feitelijke gedragspatronen van gebruikers. Dat vergt meer kennis over menselijk gedrag en de invloeden daarop.⁷

Ook moet erover gewaakt worden dat energieprestatie-regelgeving geen perverse effecten heeft op de betaalbaarheid van bouwen, kopen en huren en daardoor op de vernieuwingsnelheid van het gebouwenpark. Bij de aanpak van de energieprestaties van gebouwen moeten collectieve toepassingen zoals energierenovatie op wijkniveau en collectieve verwarmingssystemen de nodige kansen krijgen.⁸

Volgens de SERV moet er ook veel meer ingezet worden op het spoor van waterbesparing en dit in het bijzonder voor de doelgroep met verhoogd risico op waterarmoede. Het is bovendien cruciaal om het beleid inzake rationeel watergebruik af te stemmen met het woonbeleid, met specifieke aandacht voor de problematiek huurders/eigenaars.

Met betrekking tot de doelgroep concludeert de SERV hieruit dat zeker ook de verhuurders (privaat of sociaal) aangespoord worden om te investeren in rationeel energie- en watergebruik.

■ Inhaken op het generieke sociaal - en armoedebeleid

Een curatief sociaal energie- en waterbeleid zal nodig blijven maar moet effectiever werken. Dat kan door sectorale maatregelen meer in te haken op het generieke armoedebeleid en het sociaal beleid. Concreet kan dit door de vaak ad hoc ingevoerde sectorale maatregelen, definities van gerechtigden, administratieve lasten en procedures voor toekenning en erkenning af te stemmen of generiek te regelen.

⁶ Advies tarievendecreet energie, 5 mei 2015, <http://www.serv.be/serv/publicatie/advies-tarievendecreet-energie>

⁷ Advies nieuwe riemen energiebeleid 2014-2019, 7 juli 2014, <http://www.serv.be/serv/publicatie/advies-nieuwe-riemen-energiebeleid-2014-2019>

⁸ Advies nieuwe riemen energiebeleid 2014-2019, 7 juli 2014, <http://www.serv.be/serv/publicatie/advies-nieuwe-riemen-energiebeleid-2014-2019>

De SERV stelt voor om met oog op betaalbaarheid en een billijke verdeling van de kosten de sociale correcties globaal te herbekijken en af te stemmen op het risico op waterarmoede, wat mogelijk een aanpassing vergt van de gerechtigde doelgroep. Nu worden immers niet alle behoeftige gezinnen door de sociale correctie gevat⁹ en vice versa. De SERV is voorstander van het behoud van vrijstelling van de vaste vergoeding voor deze groep en van de invoering van een sociaal maximumtarief voor heel Vlaanderen. Om rationeel watergebruik te stimuleren dient de vaste vergoeding voor alle gezinnen zo laag mogelijk gehouden te worden¹⁰.

Verder geeft het VAPA in de 15de **doelstelling** aan dat door samenwerking en netwerking onder andere de aanpak van de Lokale Advies Commissies inzake water aan de hand van goede praktijkvoorbeelden geüniformeerd en beter aangepast kan worden aan kwetsbare groepen. Voor de SERV moeten afsluitingen van drinkwater zoveel mogelijk vermeden worden en bij afsluiting moet snel terug aangesloten worden. De LAC-regeling werd hiertoe reeds aangepast, zoals de periodieke rapportering naar OCMW's over klanten die effectief zullen afgesloten worden of dreigen afgesloten te worden¹¹.

Continuïteit

In afwachting van een omvattende beleidsvisie voor het energiebeleid op zich en de prijszetting, zowel voor water als voor energie, moet de regering maatregelen blijven nemen om te vermijden dat gezinnen uit de boot vallen. Deze maatregelen moet men gericht focussen op wie de ondersteuning nodig heeft.

3.5 Mobiliteit en vervoer

De beleidsintentie uit het Vlaams Regeerakkoord om 'op basis van een evaluatie van basismobiliteit te evolueren naar basisbereikbaarheid' houdt een belangrijke koerswijziging in voor het personenvervoer in Vlaanderen.

De SERV-partners stellen echter vast dat deze beleidsintentie niet is opgenomen in het actieplan, noch in de niet-limitatieve lijst van dossiers waarop een armoedetoets zal worden uitgevoerd. Ook in het luik 5.8 waarin het sociale grondrecht 'werk' voor mensen in armoede garandeert ontbreekt de invalshoek 'mobiliteitsarmoede'.

De SERV-partners vragen om in het VAPA aandacht te besteden aan 'mobiliteitsarmoede'. Mobiliteitsarmoede gaat breder dan 'vervoersarmoede' omdat het niet enkel betrekking heeft op de beschikbaarheid van mobiliteit maar ook op de kennis en begrip van het aanbod die een drempel vormen voor een volwaardige participatie aan het maatschappelijke leven. Vanuit de intentie van de Vlaamse Regering om een goed inclusief beleid te voeren, is het belangrijk dat de wijzigende of nieuw te ontwikkelen regelgeving over basismobiliteit systematisch wordt getoetst aan de effecten op mensen in armoede en de armoedesituatie in Vlaanderen

⁹ Vergelijking aandeel bevolking dat geniet van de bestaande sociale correcties en het aandeel armen in de Vlaamse bevolking

¹⁰ Advies verzameldecreet omgeving natuur, landbouw, energie, 9 februari 2015, <http://www.serv.be/serv/publicatie/advies-verzameldecreet-omgeving-natuur-landbouw-energie> en Rapport tarifiering van drinkwater, 3 juli 2014, <http://www.serv.be/serv/publicatie/rapport-tarifiering-van-drinkwater>

¹¹ Advies LAC-procedure water, 28 januari 2013, <http://www.serv.be/serv/publicatie/advies-lac-procedure-water>

Het is voor de SERV-partners belangrijk dat de evaluatie van de basismobiliteit wordt gemaakt, op een grondige manier, zodat een inzicht in de sterktes en zwaktes van basismobiliteit de basis kan vormen voor de maatschappelijke conceptualisering en concretisering van basisbereikbaarheid. Nauwe betrokkenheid van de stakeholders op alle niveaus is in het geheel een sine qua non op slagen.

De partners formuleerden randvoorwaarden bij de overgang naar basisbereikbaarheid¹². Basisbereikbaarheid vertrekt vanuit het perspectief en de vraag van alle reizigers om een inclusief en toegankelijk bereikbaarheidsmodel te garanderen. Basisbereikbaarheid moet beantwoorden aan volgende toegankelijkheidsdoelstellingen:

- Beantwoorden aan de noden van doelgroepen die fysieke, financiële en sociale problemen ervaren aan de hand van kwalitatieve en betrouwbare diensten.
- Een verhoogde vervoersautonomie nastreven voor mensen die voor hun verplaatsingen vaak afhankelijk zijn van derden.
- Vervoersarmoede in Vlaanderen, ook in de buitengebieden, weg te werken.

Het shuttledecreet, waar in de beleidsnota naar wordt verwezen maar die geen plaats heeft in het VAPA, kan mogelijks een lacune invullen om de vervoersarmoede van moeilijk bereikbare bedrijventerreinen te verminderen en om nieuwe vervoersvormen uit te testen¹³.

Het VAPA vermeldt nog het voeren van een armoedetoets bij de aanpassing van het decreet Personenvervoer aan het uitvoeringsbesluit 'Exploitatie en tarieven'. De SERV-partners willen binnen de MORA het maatschappelijk debat aangaan over de beleidsoptie om een doordachte stijging van de tarieven door te voeren met sociale correcties voor inkomenszwakkere groepen¹⁴. Het is essentieel dat het tarievenbeleid bijdraagt aan een kwaliteitssprong naar een performanter openbaar vervoer, meer mensen overtuigt om het openbaar vervoer te gebruiken en tegelijk rekening houdt met de problematiek van vervoersarmoede.

¹² MORA advies over basisbereikbaarheid, 21 april 2015, http://www.mobiliteitsraad.be/sites/default/files/documenten/20150421_MORA-Advies%20Basisbereikbaarheid.pdf

¹³ Evaluatie van het Pendelfonds in het Mobiliteitsverslag 2013, <http://www.mobiliteitsraad.be/sites/default/files/documenten/Mobiliteitsverslag%20MORA%202013.pdf>

¹⁴ Advies Beleidsnota M.O.W. Beleidsprioriteiten 2014-2019, 21 november 2014, http://www.mobiliteitsraad.be/sites/default/files/documenten/MORA_ADV_20141121_beleidsnota_MOW_2014_2019.pdf